ECONOMICS

PAPER–III

OCT–10/10

Signature of Invigilators

1. ....

2. ....

Roll No. ☐☐☐☐☐
(In figures as in Admit Card)

Roll. No. ....
....
(in words)

Name of the Areas/Section (if any).................

Time Allowed : 2-1/2 hours] **[Maximum Marks : 200**

Instructions for the Candidates

1. Write your Roll Number in the space provided on the top of this page.
2. Write name of your Elective/Section if any.
3. Answer to short answer/essay type questions are to be written in the space provided below each question or after the questions in test booklet itself. No additional sheets are to be used.
4. Read instructions given inside carefully.
5. Last page is attached at the end of the test booklet for rough work.
6. If you write your name or put any special mark on any part of the test booklet which may disclose in any way your identity, you will render yourself liable to disqualification.
7. Use of calculator or any other Electronic Devices is prohibited.
8. There is no negative marking.
9. You should return the test booklet to the invigilator at the end of the examination and should not carry any paper outside the examination hall.
10. In case of any discrepancy in Gujarati and English version of Questions the English version should be taken as final.

પરીક્ષાર્થીઓ માટે સૂચનાઓ :

૧. આ પૃષ્ઠના ઉપલા ભાગે આપેલી જગ્યામાં તમારી ક્રમાંક સંખ્યા (રોલ નંબર) લખો.
૨. તમે જે વિકલ્પનો ઉત્તર આપો તેનો સ્પષ્ટ નિર્દેશ કરો.
૩. ટૂંકનોંધ કે નિબંધ પ્રકારના પ્રશ્નોના ઉત્તર દરેક પ્રશ્નની નીચે આપેલી જગ્યામાં જ લખો. વધારાના કોઈ કાગળનો ઉપયોગ કરશો નહીં.
૪. અંદર આપેલી સૂચનાઓ ધ્યાનથી વાંચો.
૫. આ ઉત્તર પોથીમાં અંતે આપેલું પૃષ્ઠ કાચા કામ માટે છે.
૬. આ ઉત્તર પોથીમાં ક્યાંય પણ તમારી ઓળખ કરાવી દે એવી રીતે તમારું નામ કે કોઈ ચોકકસ નિશાની કરી હશે તો તમને આ પરીક્ષા માટે ગેરલાયક ગણવામાં આવશે.
૭. કેલકયુલેટર અથવા ઈલેક્ટ્રોનિક્સ સાધનોનો ઉપયોગ કરવો નહીં.
૮. નકારાત્મક ગુણાંક પદ્ધતિ નથી.
૯. પ્રશ્નપત્ર લખાઈ રહે એટલે આ ઉત્તર પોથી તમારા નિરીક્ષકને આપી દેવી. પરીક્ષાખંડની બહાર કોઈ પણ પ્રશ્નપત્ર લઈ જવું નહીં.
૧૦. પ્રશ્નપત્રના પ્રશ્નોમાં ગુજરાતી અને અંગ્રેજી ભાષાંતરમાં કોઈ વિસંગતિ જોવા મળશે તો અંગ્રેજી અર્થને જ માન્ય ગણવામાં આવશે.

FOR OFFICE USE ONLY
MARKS OBTAINED

Question Number	Marks Obtained	Question Number	Marks Obtained
1.		11.	
2.		12.	
3.		13.	
4.		14.	
5.		15.	
6.		16.	
7.		17.	
8.		18.	
9.		19.	
10.			

Total Marks obtained ....

Signature of the co-ordinator ....
(Evaluation)

SEAL

ECONOMICS | **અર્થશાસ્ત્ર**

PAPER III | **પેપર III**

Note : This paper contains **FOUR** Sections. You are required to attempt **ALL** of them.

નોંધ : આ પ્રશ્નપત્રમાં **ચાર** વિભાગો છે. તમારે બધા વિભાગોના પ્રશ્નોના જવાબો લખવાના છે.

SECTION I
(વિભાગ I)

Note : Answer the following questions (Q. No. **1** and Q. No. **2**) in **500** words each. (2×20=40)

નોંધ : નીચેના પ્રશ્નોના જવાબ આપો. (પ્ર. **૧** અને પ્ર. **૨**) દરેક પ્રશ્નનો જવાબ **૫૦૦** શબ્દોમાં આપો. (૨×૨૦=૪૦)

1. Evaluate the impact of international financial meltdown on the Indian Economy.
ભારતીય અર્થતંત્ર પર આંતરરાષ્ટ્રીય વિત્તીય કટોકટીની અસરોનું મૂલ્યાંકન કરો.

OR

(અથવા)

1. Critically examine financial sector reforms introduced by the Govt. of India since 1991.
વર્ષ ૧૯૯૧ થી ભારત સરકાર દ્વારા અમલમાં મૂકાયેલા વિત્તીય ક્ષેત્રના સુધારાઓને ટીકાત્મક રીતે તપાસો.

2. Do you agree with the view that the privatization holds the key to India's future industrial development ? Give reasons for your answer.

શું તમે એ અભિપ્રાય સાથે સંમત થાઓ છો કે ભારતના ભવિષ્યના ઔદ્યોગિક વિકાસ માટે ખાનગીકરણ અગત્યનું છે ? તમારા ઉત્તર માટેના કારણો આપો.

OR

(અથવા)

2. In the backdrop of present economic scenario, do you think that there is need to redefine the role of state in India ?

પ્રવર્તમાન આર્થિક ચિત્રના પરિપ્રેક્ષ્યમાં, ભારતમાં રાજ્યની ભૂમિકાને પુનઃ વ્યાખ્યાયિત કરવાની જરૂર છે એમ તમે માનો છો ?

SECTION II

(વિભાગ II)

Note : Choose any *one* elective from electives I to V. Answer *all* the questions (Q. No. **3** to Q. No. **5**) of the same elective in **300** words each. (3×15=45)

નોંધ : ઈલેકટીવ **I** થી **V** માંથી એક વિકલ્પ પસંદ કરો અને તે જ ઈલેકટીવના બધા જ પ્રશ્નો (પ્ર. **૩** થી પ્ર. **૫**) ના જવાબ દરેકનો **૩૦૦** શબ્દો સુધી લખો. (૩×૧૫=૪૫)

(Elective I)

(ઈલેકટીવ I)

3. Explain the meaning of autocorrelation and multicollinearity. How are these detected ? What measures are used to rectify these problems ?

'સ્વસહસંબંધ' અને 'બહુવિધસમરેખતા' ના અર્થ સમજાવો. આ બેના અસ્તિત્વની તપાસ કઈ રીતે કરવામાં આવે છે ? આ પ્રશ્નોને હલ કરવા માટે કઈ પદ્ધતિઓનો ઉપયોગ થાય છે ?

4. Why do we need to obtain the reduced form equation in a simultaneous equation model ? Explain with the help of an example, the indirect least squares estimation method.

યુગપત સમીકરણ મોડેલમાં ઉકેલ સમીકરણ મેળવવાની જરૂર શા માટે પડે છે ? એક ઉદાહરણની મદદથી પરોક્ષ ન્યૂનતમ વર્ગ આગહાન પદ્ધતિ સમજાવો.

5. Explain various kinds of forecast that one can obtain with the regression model. Prove that variance of the conditional forecast error is greater than the variance of the unconditional forecast error.

નિયતસંબંધ મોડેલ વડે પ્રાપ્ત થતા વિવિધ પ્રકારના પૂર્વકથનો સમજાવો. બીનશરતી પૂર્વકથન દોષના વિચરણ કરતાં શરતી પૂર્વકથન દોષનું વિચરણ વધુ છે એમ સાબિત કરો.

OR (અથવા)

(Elective II)

(ઈલેક્ટીવ II)

3. What do you mean by 'endogenous growth models' ? In what way do you think these models are superior to the earlier growth models ?

   ''અંતઃનિર્મિત વૃદ્ધિ મોડેલો'' એટલે શું ? અગાઉના વૃદ્ધિ મોડેલો કરતાં આ મોડેલો કઈ રીતે ચઢિયાતા છે ?

4. "Linear programming technique can be used as an optimization tool in the planning process." Elaborate.

   ''આયોજનની પ્રક્રિયામાં, સુરેખ આયોજન પદ્ધતિનો ઈષ્ટતમીકરણના એક સાધન તરીકે ઉપયોગ થઈ શકે છે.'' વિસ્તૃત રીતે ચર્ચો.

5. Highlight the similarities and differences between the equilibrium of a firm under perfect competition and under monopolistic competition.

   પૂર્ણ હરીફાઈ હેઠળ અને ઈજારાયુક્ત હરીફાઈ હેઠળ, એક પેઢીની સમતુલાની સમાનતા અને તફાવતો સ્પષ્ટ કરો.

OR (અથવા)

(Elective III)

(ઈલેક્ટીવ III)

3. Highlight the role of IMF and World Bank as envisaged in the Bretton Woods System. Critically evaluate their functioning in the context of global financial system.

   બ્રેટન વુડઝ પ્રણાલીમાં દર્શાવ્યા પ્રમાણે આંતરરાષ્ટ્રીય નાણાં ભંડોળ (આઈએમએફ) તથા વિશ્વ બેન્ક (વર્લ્ડ બેન્ક) ની ભૂમિકા સ્પષ્ટ કરો. વૈશ્વિક વિત્તીય પ્રણાલીના સંદર્ભમાં તેમની કામગીરીનું સમીક્ષાત્મક મૂલ્યાંકન કરો.

4. Distinguish between spot rate of exchange and forward rate of exchange. Explain the link between the two through interest arbitrage, hedging and swap operations.

   ચલણના સ્પોટ રેઈટ અને ફોરવર્ડ રેઈટ વચ્ચેનો તફાવત જણાવો. વ્યાજના હુંડી વિનિમય (આર્બીટ્રેજ), બદલા ક્રિયા (હેજીંગ) અને સ્વેપ પ્રક્રિયા દ્વારા આ બે વચ્ચેની કડી સમજાવો.

5. Explain the role of WTO in the world trading system.

   વિશ્વ વેપાર પ્રણાલીમાં વિશ્વ વેપાર સંગઠન (WTO) ની ભૂમિકા સમજાવો.

OR (અથવા)

(Elective IV)

(ઈલેક્ટીવ IV)

3. Examine the causes of agrarian crisis in India. Critically evaluate the policy measures to resolve this crisis.

ભારતમાં કૃષિ કટોકટીના કારણો તપાસો. આ કટોકટીને દૂર કરવા માટેના નીતિવિષયક પગલાઓનું સમીક્ષાત્મક મૂલ્યાંકન કરો.

4. What is the objective of agricultural price policy implemented by the Govt. of India ? Evaluate the Govt. of India's agricultural price policy.

ભારત સરકાર દ્વારા જેનું અમલીકરણ થયું છે એવી કૃષિ ભાવનીતિનો હેતુ શું છે ? ભારત સરકારની કૃષિ ભાવનીતિનું મૂલ્યાંકન કરો.

5. Examine the impact of Agreement on Agriculture under WTO on Indian agriculture.

વિશ્વ વેપાર સંગઠન (WTO) હેઠળ કૃષિ અંગેના કરારની ભારતીય કૃષિ પરની અસરો તપાસો.

OR (અથવા)

(Elective V)

(ઈલેક્ટીવ V)

3. Critically examine the view that liberalisation has led to concentration and not greater competition in Indian industry during the past few years.

ઉદારીકરણને કારણે, છેલ્લા થોડા વર્ષોમાં ભારતીય ઉદ્યોગમાં વધુ હરીફાઈ નહીં પરંતુ વધુ કેન્દ્રીકરણ થયું છે એ મંતવ્યને સમીક્ષાત્મક રીતે તપાસો.

4. Discuss the special problems of woman workers in Indian Industries. What steps have been taken to deal with some of these problems ?

ભારતીય ઉદ્યોગોમાં સ્ત્રી શ્રમિકોના વિશિષ્ટ પ્રશ્નો ચર્ચો. આ પ્રશ્નોમાંના અમુકના ઉકેલ માટે કયા પગલા લેવામાં આવ્યા છે ?

5. Examine the role of infrastructure in economic development of an economy.

એક અર્થતંત્રના આર્થિક વિકાસમાં માળખાકીય સુવિધાઓની ભૂમિકા તપાસો.

Q. No. 3. Elective ....

Q. No. 4. Elective ....

Q. No. 5. Elective ....

SECTION III
(વિભાગ III)

Note : Answer *all* the questions (Q. No. **6** to Q. No. **14**) in **50** words each. (9×10=90)

નોંધ : નીચેના દરેક પ્રશ્નોના જવાબ **૫૦** શબ્દોમાં આપો. બધાજ પ્રશ્નોના જવાબ આપો. (પ્ર. **૬** થી પ્ર. **૧૪**). (૯×૧૦=૯૦)

6. Explain the 'Life Cycle Hypothesis' of Consumption.
ઉપભોગ અંગેની જીવન ચક્રિય પરિકલ્પના સમજાવો.

7. Explain 'Sales Maximization' objective of a firm.
પેઢીના 'મહત્તમ વેચાણ' ના હેતુની સમજૂતિ આપો.

8. Explain the concept of foreign trade multiplier.
વિદેશ વેપાર ગુણકનો ખ્યાલ સમજાવો.

9. Highlight the role of various types of capital in development process.
આર્થિક વિકાસની પ્રક્રિયામાં મૂડીના જુદા જુદા પ્રકારોની ભૂમિકાની સમજૂતિ આપો.

10. Explain the difference between vertical and horizontal transfers in the context of a federal system.
સમવાયી તંત્રના સંદર્ભમાં ઊભા (vertical) અને આડા (horizontal) હસ્તાંતરણો વચ્ચેનો તફાવત સમજાવો.

11. Explain the difference between regionalism and multilateralism.
પ્રદેશવાદ અને બહુપક્ષીયવાદ વચ્ચેનો તફાવત સમજાવો.

12. Explain the process of financial disintermediation in the Indian economy in the recent years.
ભારતીય અર્થતંત્રમાં તાજેતરના વર્ષોમાં વિત્તિય મધ્યસ્થીઓને નાબૂદ કરવાની પ્રક્રિયા સમજાવો.

13. Write a short note on measurement of poverty in India.
ભારતમાં ગરીબી માપન ઉપર ટૂંક નોંધ લખો.

14. Explain the difference between Type I and Type II errors.
પ્રથમ પ્રકાર અને દ્વિતીય પ્રકારના દોષો વચ્ચેનો તફાવત સમજાવો.

SECTION IV
(વિભાગ IV)

Note : Read the following paragraph and answer *all* the questions (Q. No. **15** to Q. No. **19**) given below in **30** words each. (5×5=25)

નોંધ : નીચેનો પેરાગ્રાફ વાંચો અને નીચે આપેલા બધા જ પ્રશ્નોના જવાબ આપો. દરેક પ્રશ્નનો જવાબ **૩૦** શબ્દમાં આપો. (પ્ર. **૧૫** થી પ્ર. **૧૯**) (૫×૫=૨૫)

The Kautilyan state considered its duty to facilitate transactions; it also deemed it important to regulate the nature of transactions for the maximum welfare of the state. In terms of facilitating commercial activities, Kautilya laid stress on the 'removal of thorns' to society by protection of artisans (guilds) and their commercial interests. In the Kautilyan State 'those who conspire to lower the quality of the works of artisans, to hinder their income, or to obstruct their sale or purchase shall be fined'. Given the pride of place in current literature (i.e. in economics, political science and public policy) to transaction costs and business environment, Kautilya was indeed addressing economic issues that continue to remain serious concerns of the modern State.

In some ways Kautilya's stress on the State as a regulator is very interesting. He favored free trade and believed that the State should create mechanisms to protect and promote commercial activities; at the same time he favored a situation where the State should have a major role in the conduct of commerce.

The Department of Commerce in the Kautilyan system had a very important role as a facilitator. It also had distinct roles in domestic commercial policy and trade policy. 'The Superintendent of Commerce shall ascertain demand or absence of demand for, and rise or fall in the price of various kinds of merchandise which may be the products either of land or of water and which may have been brought in either by land or by water path. He shall also ascertain the time suitable for their distribution, centralization, purchase and sale'.

કૌટિલ્યનું રાજ્ય એવું માનતું હતું કે વિનિમયને અનુકૂળ કરવું તે તેની ફરજ હતી, તે એ પણ મહત્વનું માનતું હતું કે વિનિમયના સ્વરૂપને એવી રીતે નિયંત્રિત કરવું કે જેથી રાજ્યની સુખાકારી મહત્તમ થાય. વાણિજ્ય પ્રવૃત્તિઓને સાનુકૂળ કરવાના સંદર્ભમાં કારીગરો (મંડળો) અને તેમના વાણિજ્ય હિતોના રક્ષણ માટે સમાજના કાંટાઓને દૂર કરવા ઉપર કૌટિલ્યે ભાર મૂકયો હતો. કૌટિલ્યના રાજ્યમાં જે લોકો કારીગરોના કામની ગુણવત્તા નીચી કરવા માટે દાવપેચ કરે, તેમની આવકમાં અવરોધ કરે, અથવા તેમના વેચાણ અને ખરીદીમાં અવરોધો ઊભા કરે તેમને દંડ થતો. વિનિમય ખર્ચ અને ધંધાકીય વાતાવરણ કે જેને આધુનિક સાહિત્યમાં (અર્થશાસ્ત્ર, રાજયશાસ્ત્ર અને જાહેર નીતિમાં) ખૂબ જ મહત્વનું સ્થાન આપવામાં આવ્યું છે. કૌટિલ્યએ એવી આર્થિક સમસ્યાઓની ચર્ચા કરી હતી. જે આજના આધુનિક રાજય માટે પણ ગંભીર ચિંતાનો વિષય છે

કેટલીક રીતે એક નિયામક તરીકે રાજ્ય ઉપર કૌટિલ્યે મૂકેલો ભાર ઘણો રસપ્રદ છે. તેણે મુક્ત વેપારની તરફેણ કરી અને તેની માન્યતા હતી કે વાણિજ્ય પ્રવૃત્તિઓના રક્ષણ અને ઉત્તેજન માટે રાજ્યે કોઈક પ્રકારના પગલા લેવા જોઈએ અને સાથે તેણે એવા સંજોગની પણ તરફેણ કરી કે જેમાં વાણિજ્ય સંચાલનમાં રાજ્યે એક મુખ્ય ભૂમિકા ભજવવી જોઈએ.

કૌટિલ્યની રાજ્ય પ્રણાલીમાં વાણિજ્યના ખાતાનો એક સગવડ પૂરી પાડનાર તરીકે ઘણો અગત્યનો ભાગ હતો. ઘરેલુ વાણિજ્ય નીતિઓ અને વેપાર નીતિમાં પણ તેની વિશિષ્ટ ભૂમિકા હતી. જે વસ્તુઓ કયાં તો જમીન અથવા પાણીની ઉપર હતી અને જે વસ્તુઓ કયાં તો જમીન માર્ગ અથવા પાણીના માર્ગે લાવવામાં આવી હોય તેવી વિવિધ પ્રકારની વસ્તુઓની માંગ નક્કી કરવાનું કે તેની માંગ ન હોય તે નિર્ધારિત કરવાનું અને તેમની કિંમતોમાં થતો વધારો અથવા ઘટાડો નોંધવાનું કાર્ય વાણિજ્યના અધીક્ષકનું હતું. તે આ વસ્તુઓની વહેંચણી, કેન્દ્રિકરણ, ખરીદી અને વેચાણ માટેનો યોગ્ય સમય પણ નક્કી કરશે.

15. State important functions of the State according to Kautilya.
કૌટિલ્યના મત મુજબ રાજ્યના અગત્યના કાર્યો જણાવો.

16. Which activities were considered to be punished ?
કઈ પ્રવૃત્તિઓને શિક્ષા માટે ધ્યાનમાં લેવામાં આવતી હતી ?

17. What was the important function of the State as a regulator ?
એક નિયમન કરનાર તરીકે રાજયનું અગત્યનું કાર્ય કયું હતું ?

18. How stability in price could be achieved according to Kautilya ?
કૌટિલ્યના મત મુજબ કિંમતમાં સ્થિરતા કઈ રીતે પ્રાપ્ત કરી શકાય ?

19. Compare the role of the State as a facilitator in Kautilya's period and modern time.
કૌટિલ્યના સમયગાળામાં અને આધુનિક સમયગાળામાં, એક સગવડ પૂરી પાડનાર તરીકે રાજયની ભૂમિકાની તુલના કરો.

ROUGH WORK

SEAL